

Вікторія ТАРАСЕНКО

аспірантка,

Донецький національний університет

**МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ ТА АРТЕМ СОКІЛ:
ДІАЛОГ АВТОРІВ І ТВОРІВ**

У статті здійснено зіставлення роману М. Хвильового «Вальдшнепи» із повістю Артема Сокола «Аглая». У дослідженні осмислено міркування науковців, які висловили неоднозначні погляди на «другу» частину давно знищеного роману М.Хвильового, йдеться як про прихильників цього твору (В. Гжицький, Р. Семків, О. Мамона та ін.), так і тих, хто критично поставився до нього (Р. Чопик, Ю. Лавріненко, О. Стусенко та ін.). У статті порівняльний аналіз повісті Артема Сокола з «Вальдшнепами» здійснено на різних рівнях художнього тексту: часопросторовому, сюжетному та образному (зіставляється образ вже старої Аглаї з її сином Дмитром, представником нової генерації; Аглаї з її покійним батьком Дмитрієм Карамазовим; зрадника-вбивці товариша Вовчика, його дружини Клавдії та сина Валіка; колишньої селянки Одарки, яка тепер обіймає посаду депутата Верховної Ради). У статті зосереджена увага на проблемі батьків і дітей: герої ідентифікують своїх батьків із червоним минулим, якого ті ще за життя прагнули позбутися на користь ідеї «відродження молодшої нації», за що й були репресовані.

Ключові слова: повість-продовження, генно-модифікований жанр, діалог, автономний твір.

Проза М. Хвильового має достатньо розгалужений спектр невідкритих художньо-естетичних аспектів, потребує пильного дослідження, адже відбиває той період становлення української літератури, коли активно розвивалися її різні течії і стилі. У цей час М. Хвильовий був ідеологом плеяди письменників, із властивим для них вільним пошуком нових жанрово-стильових форм і зображально-виражальних засобів, якими вже оволоділи європейські художники слова. У прозі самого письменника чітко простежувалася орієнтація на «психологічну Європу», західноєвропейські філософські концепції, що, однак, знаходили індивідуально-авторське тлумачення. Такий авторський підхід – європоцентричний – убачається в одному із найвідоміших його творів – романі «Вальдшнепи», другу частину якого, як відомо, за наказом органів було знищено. Звідси й виникає припущення, що, виходячи саме з

таких міркувань, український діаспорний письменник, захований під псевдонімом Артем Сокіл, наважився запропонувати свій варіант «продовження» роману М. Хвильового, написавши повість «Аглая» [1, 14].

На сучасному етапі розвитку українського літературознавства немає ґрунтовних досліджень повісті Артема Сокола «Аглаї», це зумовлює виокремлення низки важливих для прояснення питань. Отож, *мета статті*: зіставити повість Артема Сокола із першоджерелом – романом М.Хвильового «Вальдшнепи», виявити як подібності, так і відмінності на різних рівнях тексту, зокрема жанровому, структурному та ідейному. Поставлена мета передбачає вирішення наступних *завдань*: з'ясувати задум автора повісті, віднайти зв'язки «Аглаї» з романом «Вальдшнепи», простежити діалог авторів цих двох творів.

За авторською концепцією, повість вступає в діалог із романом М. Хвильового. Діалог розглядається як інформаційно-екзистенційна взаємодія між персональними цінностями, світами, що зберігають свої особливості. Діалог дає можливість із чимось не погодитися, розвивати чи, навпаки, спростовувати думки попередника, провокує до подальших дискусій [8, 140]. Беручи до уваги цей науковий коментар, вдаємося до розгляду міжтекстових зв'язків роману М. Хвильового «Вальдшнепи» і повісті Артема Сокола «Аглая».

У центрі роману Хвильового – гурт молодих людей, розчарованих у наслідках нещодавньої революції. Таким є Дмитро Карамазов, який втратив життєву мету й світоглядні орієнтири. Єдиний висновок, якого він доходить, – це те, що «виходу немає». Порвати з партією герой не може, бо це було б зрадою соціальних ідеалів, за які він ризикував життям під час революції, але й приналежність до КП(б)У видається Дмитрові абсурдною, бо означає зраду самому себе. Опинившись на роздоріжжі, герой шукає порятунку в ідеї відродження своєї нації. Аглая відіграє фатальну роль у житті персонажа, а їхня любов стає тим сильнішою, чим більше висувається на перший план соціальна ідея. Саме на цьому етапі дія роману «Вальдшнепи» обривається. Свій альтернативний варіант імовірного продовження роману і подальшого життя героїв М. Хвильового подає Артем Сокіл у повісті «Аглая».

Літературознавці (Р. Чопик, Ю. Лавріненко, О. Стусенко та ін.) з обуренням стверджують, що до «Вальдшнепів» прижився топос

«друга частина», однак, на їхню думку, до неї не можна зводити весь невидимий сучасному читачеві залишок роману. Решта частин роману, який був цілком викінчений автором, нібито спалена самим автором на вимогу ЦК партії. М. Хвильовий повідомив про це суспільство своїм відкритим листом із Відня, де тоді (1927) перебував на лікуванні й мусив вибрати щось одне у страшній дилемі: або залишитися на еміграції, або, остаточно відмовившись від «помилок», знищити «Вальдшнепи» і повернутися в Україну, і його вибір упав на останнє [2, 74].

Ю. Лавріненко встиг прочитати другу частину роману, де, за його словами, йшлося про те, як любов Карамазова до Аглаї переросла у пристрасть, а його ідейна еволюція швидко йшла до нового революційного світогляду, носієм якого була головна героїня. Інших (спалених самим М.Хвильовим) частин Ю. Лавріненкові потримати в руках не довелося, тому він спирається на спогади людей, які мали можливість прочитати роман у рукописі до кінця. Ніби пророкуючи свою власну долю, М. Хвильовий в останній частині закінчує лінію Карамазова самогубством [2, 73].

Серед тих, хто прочитав другу частину роману, був і В. Гжицький, який був особисто знайомий із М. Хвильовим. З прочитаного його чи не найбільше вразила Аглая – агентка ЧК: «Так, баядерка; тільки святощі інші, делеговані «центром». Професійна робота: за два тижні (дещо перефразую її ж слова) не тільки зійтись, але й розійтись... Щезнути непомітно, полишивши закоханого клієнта у болісних роздумах: що це було? Перед ким він так необачно вивернув душу? Він розуміє, що сталося непоправне, і тепер «справа техніки» – яким буде фінальний акорд» [5, 16].

Окрім тексту й контексту, окрім свідчень В. Гжицького й елементарної логіки, існує ще один шлях пошуку доказів – за аналогією. Перед тим, як узятися до «Вальдшнепів», М. Хвильовий опублікував дуже подібну за багатьма ознаками «Повість про санаторійну зону». Той же «рекреаційний» художній простір (санаторій для оздоровлення ослаблих тілом і духом громадян республіки), той же стан і статус головного героя (розчарований змізернілою дійсністю колишній революціонер), той же тип звабниці (енергійна і сексуальна Майя, з якою анарх «крутить пуговку»). Ці «нові» люди вкрай необхідні, бо «старі» безнадійно «спалились»: депресивний анарх укоротив собі віку, не знайшовши сил подолати

душевну кризу, а головне – довідавшись, ким була його пасія. Отож, «дописувати» текст роману без огляду на вище зазначені моменти – рівноцінно спотворенню дійсного. «Первісне спотворення породжує прогресію деформацій, у результаті якої кінцеве зображення стає цілковито несхожим на перше, головне в телескопі» [3, 15].

Наприклад, що може бути спільного між войовничою волонтаристкою, яка з усіх людських слабкостей зневажає наївність, і сентиментальною жінкою, що, нахилившись над могилою коханого, «втішає» його словами: «Чи чуєш, Дімі, сьогодні у нашому місті випуск одномільйонного трактора...» [4, 12]. Або що є спільного між рубенсівською «секс-бомбою», на яку Карамазов ледь не кинувся просто на пляжі, і тендітною, опечаленою, мов поетеса «срібного віку», дівчинкою з обкладинки «смолоскипівського» видання». Отож, урахувавши такі розбіжності, цілком можна погодитися з думкою про те, що повість «Аглая» Артема Сокола не виправдовує себе як «продовження» роману «Вальдшнепи».

Тлом для розгортання сюжету твору стає Харків початку 60-х років ХХ століття. Головними персонажами були син Аглаї Митя та дочка Дмитрія Карамазова на ім'я Аглая. Р. Семків назвав цей твір «сміливим кроком». На його думку, «Аглая» – безпрецедентне явище української літератури [5, 5].

О. Зінкевич, директор «Смолоскипу», відмовився називати справжнє ім'я автора. Тому до цього часу ще не визначено, чи це хтось із відомих письменників чи початківець у літературі. Він коментує: «Це мій давній знайомий, який живе за кордоном. Він давно цікавиться М. Хвильовим. «Аглаю» почав писати ще в 1960-х роках. Писав про життя героїв цього роману 30 років потому та їхніх нащадків – Митю, Аглаю, Валіка. У видавництві ми довго радилися, чи це продовження, чи спроба продовження. Зійшлися на другому. Автор не захотів підписуватися власним іменем і наполіг, щоб залишитися невідомим» [5, 6].

Відомо, що «Вальдшнепи» М. Хвильового, точніше перша частина роману, що дійшла до нашого часу, присвячена літературній і політичній дискусії кінця 20-х років ХХ ст. Артем Сокол замислився над продовженням «цих птахів і переніс події в Харків шістдесятих» [47, 3]. В «Аглаї» постають нащадки героїв М. Хвильового: насамперед Аглая, Митя, Валік. М. Хвильового часто асоціюють не стільки з його полемічною публіцистикою, новелами, скільки з

«Вальдшнепами», тому письменницька спроба Артема Сокола повертає до інтерпретації М. Хвильового, щоправда, часопросторової. Отож, «Аглая», на думку О. Мамони, має дещо спільне із романом «Вальдшнепи» і є важливою як новий жанр в українській літературі [7, 3].

Літературознавці намагаються дати оцінку твору. Так, Р. Семків зазначає, що цей твір дає підставу продовжувати дискусії щодо роману М.Хвильового «Вальдшнепи». М. Наєнко в листі вказав, що це не перше освоєння, бо нібито вже було дописування І. Франкового «Борислава». В.Голобородько акцентує, що цей твір навіть не так про шістдесяті, як про наш час. О. Вешелені переконаний, що головна проблема, яку актуалізує «Аглая», – безідейність, неможливість знайти адекватну нашій країні й часу ідею. Погодилася з ним і Ю. Ших, яка називає цей твір «маркером кризи символічних ресурсів націєтворення, а також свідченням того, як українці не знають, що їм робити зі спадком минулого» [8, 1]. В. Пастушин звернув увагу на головний, на його думку, недолік книги – своєрідне уповільнення розвитку сюжету, порівняно з «Вальдшнепами», проте йому сподобалося те, як автор зумів надати символічності різним образам. А. Бахтаров називає «Аглаю» твором генно-модифікованого жанру та одним із її найсильніших моментів – відтворення атмосфери шістдесятих років. Він же й переповів одну із версій того, яким мало бути продовження «Вальдшнепів».

Р. Чопик висловлює занепокоєння з приводу того, що у творі віднаходять перегук із шістдесятництвом: «Чому на смолоскипівській презентації отаку «Аглаю» оголошено чи не першою повістю про шістдесятництво, яка дає змогу нинішньому поколінню подивитися на цей феномен більш-менш об'єктивно? Це отакий Митя-матеревбивця – об'єктивний» шістдесятник? Це отаке становлення?» [3, 13]. Критик відверто зізнається: «Мені читати оце «продовження» було страх марудно, про яке продовження можна говорити, якщо друга частина «Вальдшнепів» не збереглася, й текст сьогодні залишається лише обрубком роману? Можна говорити хіба про відтворення невиваєлого, реставрацію (бодай на фабульному рівні), адекватність якої залежить більшою мірою не від фантазії, а від інтуїції; від бажання встановити істину» [3, 15].

На мою думку, повість «Аглая» не можна назвати продовженням «Вальдшнепів», твір повертає читача до постаті М. Хвильового, але в

жодному разі не є дописуванням роману. Перед нами абсолютно автономне явище, лише нав'язане, але ніяк не продиктоване художньою силою роману-попередника. Є лише кілька моментів, які пов'язують «Аглаю» з «Вальдшнепами»: імена та фрагменти минулого (тобто того, що було у «Вальдшнепах»), лише на цьому Артем Сокіл і буде свій твір, переносючи дію у 60-ті роки ХХ ст. та зображуючи генерацію, яка прагне порвати з минулим.

Усе інше (стиль, топоніми, сюжет) дає очевидну підставу вважати «Аглаю» не продовженням роману, а окремим автономним твором, у якому є тільки намагання письменника-шістдесятника вступити в діалог із М.Хвильовим. Але чому ж Артем Сокіл обрав саме «Вальдшнепів», адже є багато «незавершених» творів в українській літературі. На мою думку, для цього було кілька причин: по-перше, саме «Вальдшнепи» вважаються відвертою зрадою М. Хвильового (що й повертає до роману шалену зацікавленість), а по-друге, це цілковита закономірність: доки не буде знайдена і оприлюднена друга частина роману, будуть виникати все нові й нові варіанти продовження.

Точаться дискусії й щодо жанрової специфіки «Аглаї». Слід зазначити, що це чи не перша спроба неосвоєного ще в українській літературі жанру повісті-продовження, повісті-полеміки, напівзатертого часом палімпсесту, крізь рядки якого проступають слова незавершеного роману. «Аглая» була своєрідним джерелом відомостей не лише про те, як склалася доля героїні, Дмитра Карамазова, професора Вовчика й тьоті Клави з «Вальдшнепів», а і їхніх нащадків: Аглаї, Миті, Валіка як головних героїв твору, дія якого відбувається в Харкові 60-х років ХХ століття.

Цікаво, що кульмінаційним виявляється вже сам початок повісті, як сліпа Аглая приходять на могилу Дмитра Карамазова та розмовляє з його привидам. Жінка дорікає колишньому коханцеві за його «мамулуватість» – невпевненість, невміння, страх щось змінити в собі та житті власної країни. «Я любила тебе за твою відвертість, чесність і порядність, – згадує Аглая біля могили Дмитра. – Але водночас я ненавиділа тебе за безвольність. Ти мамулуватий хохол, як і ціла твоя нація, безвільна» [4, 13]. Такого песимістичного висновку героїня доходить наприкінці свого життя, коли свідомо спонукає власного сина Митю вбити її. Понад усе Аглая прагне, щоб її нащадок не став таким «мамулуватим карамазенком, вічним

гречкосієм, рабом», як Дмитро. Тільки здійснивши злочин, юнак перетвориться на ту людину, яка зможе творити нове життя, що не вдалося свого часу його матері.

Виразними в повісті є мотиви, запозичені з життя самого М. Хвильового. Із діалогу героїв стає відомо, що Дмитро Карамазов також застрелився, причому зробив це 13 травня. Цього ж числа на цвинтарі Митя каменем убив свою матір, і саме на 13 травня запланований патріотичний мітинг, організований нащадками головних персонажів «Вальдшнепів». Упродовж усього твору Митю й Аглаю супроводжують Вілій та Валік – юнаки, які прагнуть відродження української нації й докладають до цього значних зусиль. Вони належать до категорії принципово нових героїв свого часу, які віднайшли свободу і позбулися батьківського страху.

Водночас Артем Сокіл подає і діаметрально протилежних персонажів – пристосуванців, які знаходять особисту вигоду при будь-якому режимі, як наприклад, професор Вовчик. Він створив багатотомну «Історію сучасної української літератури», яку щоразу переписує відповідно до потреб керівної партії. Свою позицію учений аргументує так: «Ми люди практичні, ми обережні, найобережніші з усіх. Тому ми живемо – на відміну від тих, хто виступав проти влади» [4, 45]. Вовчик не дуже змінився з тих часів, коли ще був живий Дмитрій Карамазов. Він такий же боязкий, як і раніше, з обережністю ставиться до політичних розмов, на які раз і назавжди поставив для себе табу: «Прохаю вас, молодий юначе, прохаю, про все говоріть, про все, тільки не про політику...не про політику» [4, 49]. Професор-цинік, кон'юнктурник і пристосуванець, який за тридцять років тринадцять разів переписував свою «Сучасну історію української літератури» згідно з політичними віяннями. Безцілним було життя і безглуздою виявилася смерть Вовчика: несподіваний інфаркт після розмов із дітьми Аглаї і Дмитрія. Вовчик помирає від розчарування, адже бачить абсолютну протилежність батьків і дітей, які несуть, на його думку, абсурдні ідеї в маси. Аглая сама просить сина кинути в неї каменем, аби він став «людиною, яка хоче творити нове життя, як колись хотіла творити його мати» [4, 26]. У повісті показано, що революція нищить людей руками їхніх дітей, бо саме такий шлях прощання з минулим ті успадкували від них же.

Стару, збожеволілу й осліплу Аглаю вбиває власний син за намовою нової, не менш нарваної Аглаї. Атмосфера цього

ритуального вбивства – фарсова. Гурт молодих людей під сміх і вигуки ставить Аглаю на стіл, де вона у хворобливому затьмаренні виконує «танець Езмеральди». Потім із неї зривають сукню, лунають вигуки: «Вбийте її! Вбийте її!». І син Митя вбиває. Далі молодь, знаходячись у стані екстазу, радісно викрикує тости: «У землю її! У землю... У землю!.. У землю!..» [4, 8]. Абсурдність цієї ситуації остаточно підкреслює вчинок двох міліціонерів, які «для формальності» складають протокол про те, що «Митя Безбатченко забив свою матір. Кинув у неї каменюку» [4, 14]. У творі показано, як нова генерація прощалася зі старим і віджилим. Лише з часом Митя зрозуміє потворність свого вчинку, дорікаючи Аглаї: «Твій батько вбив біля монастиря свою матір, ти змусила вбити мою... Він хоч це зробив пристрасно, закинув руку на її шию, притиснув її голову до своїх грудей, підвів мавзера й натис спуск на скроню (формулюваннячко, га? – О. С). Це він, твій батько, а я? Я кинув каменюку, як кидали тисячі років тому... мавзера забракло...» [4, 69].

Проблема батьків і дітей у хронотопі українського Розстріляного відродження набула страшної специфіки. «Повстання мерців, мильних колізій із перехресними народженнями і називаннями» [3, 14]. Так, Аглая, з якою дружить Митя, виявляється донькою Карамазова і Ганни, тобто його сестрою по батькові. Герої ідентифікують своїх батьків із червоним минулим, якого ті самі ще за життя прагнули позбутися на користь ідеї «відродження молодії нації», за що й були репресовані. Власне, тієї самої ідеї, яку озвучують наприкінці твору Митя Карамазов і Аглая, мітингуючи на могилах Дмитрія Карамазова й Аглаї.

Неоднозначним є образ Аглаї в однойменній повісті. Якщо Аглая з тьотею Клавою у Хвильового були не проти адюльтеру в провінційному курортному місті, то Аглая в Артема Сокола постає жрицею вільного кохання, яких у народі називають нецензурно. Не встигнувши порвати стосунки з Митею, вона починає роман із Валіком, який кілька днів тому втратив батька. Уже на пляжі, за кілька годин після знайомства, вона каже йому, що «наш роман закінчився ось там за тими кущами», й миттю пропонує присутньому тут університетському товаришеві: «Колю, підеш зі мною?» [4, 80]. Аглая постає легковажною особою. Вона не може самостійно приймати рішення. Нею керує жага до чогось нового, але вона й сама не знає, до чого, що, зрештою, й приводить дівчину до краху. Вона – донька

Дмитрія Карамазова та Ганни, але своєю привабливістю, здатністю підкорювати чоловічі серця вона схожа на Аглаю з «Вальдшнепів».

У М. Хвильового дівчина знає собі ціну і переконана у своїх силах: «Я є та, яка може вас, чоловіків, молодих і не дуже, вести на добрі або погані справи, на великі або малі... Я маю силу розбурхувати життя, творити нове життя або руйнувати його...» [4, 78]. Незважаючи на беззмістовність своїх дій, вона продовжує прагнути до невизначеного ідеалу. Можна погодитися з Р.Чопиком, що герої гамузом сиплють одне на одного клапті ремінісценцій з Хвильового та різного роду ідеологічні загальники, перебивають те все екзальтованими поривами на всі боки і тут же, забувши початок фрази, зависають-з'їжджають в нікуди» [3, 14].

Проблема молоді, зображеної у творі, полягає у беззмістовності їхніх вчинків. Вони прагнуть до переворотів, але не мають конкретно поставленої мети. Один із них – Вілій. «Це осамітнений поет і філософ у сімнадцять. У товаристві він мовчить, слухає інших. Якось хтось назвав його внутрішнім емігрантом...» [4, 81]. Цей замкнений у собі хлопець підпливає на байдарці до товариства і зненацька виголошує: «Я найвільніший з-посеред вас. У мене замкнуті уста, але відкрите серце, ви свободу купуєте, а я свободу даю всім, кожному з вас» [4, 87]. Саме цей хлопець стає підбурювачем розпочатої ним і його товаришами справи. Він багато говорить, але складається враження, що Вілій зовсім не розуміється в політичних справах. Ним керує лише той випадок із життя, коли він у Парижі отримав заборонену записку від незнайомця із запитанням: «Чому УРСР, самостійна республіка, член Організації Об'єднаних Націй, ЮНЕСКО, не бере окремої участі в Олімпійських іграх у Римі (а це був 1962 рік)?» [4, 102].

Вілій намагається в колі своїх товаришів бути авторитетом, нести в маси войовничий дух. Йому подобається думати, що його пафосні вчинки життєво необхідні, і що лише він може врятувати людство. Врешті-решт, коли арештовують підбурену ним молодь, він ховається в кущах і спостерігає за тим, що сам розпочав. Вілій переконаний, що йому не треба піддаватися арештам, бо він має залишитися, щоб продовжувати розпочату боротьбу за щось інше.

Пасивним героєм постає син Аглаї – Митя. Він зовсім не схожий на свою матір. Хлопець живе лише своїми почуттями до Аглаї, але навіть не намагається привернути її увагу. Він не знає, що йому

потрібно, не вмiє гiдно вiдповiдати за свої вчинки, адже навiть убивши матiр, вiн звинувачує Аглаю, яка переконала його в необхiдностi таких дiй. Лише пiд час розмови з Вовчиком у хлопцевi прокидається войовничий дух. Вiн починає розмiрковувати над полiтичними справами краiни, над суттю свого життя i професора: «Над вами завжди щось висiло й висiтиме. Тому й тринадцять разiв пiдручник переробляли. Вiтер подув у iншу сторону... I той вiтер вбив у вас людину, ви, професоре, не людина, а гвинтик. А я волiю бути нiгiлiстом, професоре, нiж невiльником якоїсь iдеї» [4, 57].

Цiкаво, що Артем Сокил не полишає й образ служницi Одарки, про яку у «Вальдшнепах» було сказано лише кiлька слiв. В «Аглаї» Вовчик причину всiх своїх i Карамазових негараздiв перекладає саме на неї. Насамперед iз дiалогу тьотi Клави й Аглаї дiзнаємося, що вона живе в будинку Карамазових. Аглаю обурює цей факт, i Вовчик пояснює причину цього: «А тепер вона депутат Верховної Ради нашої Республiки, Герой працi, багаторазовий орденоносець, у Верховній Радi вона голова комiтету з iдеологiчних питань. Ти тiльки подумай, Аглає, колишня служниця твоїх батькiв наслухалася палких i буремних розмов наших, а зараз вона депутат» [4, 49].

«Аглая» надрукована пiд однією обкладинкою з уцiлюючою частиною «Вальдшнепiв» М. Хвильового. На думку О. Стусенка, читати треба спершу класика, бо саме тодi буде чiтко видно, що нiякого «продовження» Артем Сокил, по сутi, не дав. Та й до стилю М. Хвильового не наблизився. Єдиним наближенням до М. Хвильового є хiба що його слiвце «мамулуватий», яке автор «Вальдшнепiв» уживає кiлька разiв. Артем Сокил не просто «дописує» класика, вiн ще й вступає з ним у дiалог i пропонує читачам альтернативне бачення вiдомого лiтературного твору. Проте найважливіша функцiя «Аглаї» полягає все-таки у налагодженнi знищених колiсь мостiв мiж поколiннями, у спроби прочитання М. Хвильового. Основна проблема як «Вальдшнепiв», так i «Аглаї» – це фанатичний пошук iдеї та неможливість її знайти, адже зв'язок мiж поколiннями втрачений. Герої нової повiстi можуть лише руйнувати, вбивати своє минуле. З погляду ХХI столiття становлення шiстдесятникiв у «Аглаї» – це етап у нашiй iсторiї. Важливо, що iсторiя про шiстдесятникiв написана людиною не з їхнього кола, але причетною до нього. Отож, це чи не перша повiсть про шiстдесятництво, яка дає можливість нинiшньому поколiнню

подивитися на цей феномен більш-менш об'єктивно, очима людини, яка вірила в потенціал шістдесятництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Шутяк Л.* Віднайдений Хвильовий / Лілія Шутяк // Слово і час. – 2004. – № 1. – С. 53–60.
2. *Лавріненко Ю.* Зруб і парости: літературно-критичні статті, есеї, рефлексії / Юрій Лавріненко. – Мюнхен: Сучасність, 1971. – 331 с.
3. *Чопик Р.* Баядера Миколи Хвильового / Ростислав Чопик // Культура. – 2010. – № 8. – С. 8–16.
4. *Сокіл Артем.* Аглая / Артем Сокіл. – К.: Смолоскип, 2010. – С. 11–125.
5. *Жук О.* По колу Аглаї / Ольга Жук // Україна молода. – 2010. – № 3. – С. 4–8.
6. *Добин Є.* Повесть і метафора / Ефим Добин. – М.: Искусство, 1961. – 360 с.
7. *Полховская Е.* Литература прошлого и современность: диалог времен в романе Джона Фаулза «Женщина французского лейтенанта» / Е. В. Полховская, Т. Ю. Терновая // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 76. – С. 139–141.
8. <http://smoloskyp.org.ua/main/667--lr.html>

АННОТАЦІЯ

Виктория Тарасенко. Николай Хвильевой и Артем Сокол: диалог авторов и произведений.

В статье сделана попытка сопоставления «Вальдшнепов» Н. Хвильевого с современной повестью Артема Сокола «Аглая» как альтернативного продолжения «незавершенного» романа. В исследовании рассмотрены и сопоставлены мнения ученых, которые по-разному оценивали возникновение «второй» части давно уничтоженного романа Н. Хвильевого. Проанализированы особенности жанровой интерпретации «Аглаи». В статье осуществлен сравнительный анализ повести Артема Сокола и «Вальдшнепов» Н. Хвильевого на различных уровнях художественного текста. В произведении прослеживается вечная проблема отцов и детей.

Ключевые слова: повесть-продолжение, генно-модифицированный жанр, диалог, автономное произведение.

ABSTRACT

Victoria Tarasenko. Mykola Hvylyovyi and Artem Sokil: a dialogue between the authors and works.

The article is an attempt to compare N. Hvylyovyi's «Valdshnepy» modern story Artem Socol «Aglaya» as an alternative continuation of the progress of the novel. The study examined and compared the views of scientists who reacted differently to the phenomenon of the emergence of the second part of the long N. Hvylyovyi's

novel destroyed, marked the views of both supporters of this work (V.Gzhitsky, R. Semko, O. Mamon et al.), and those who are critical of the definition of the story as a continuation of the «Valdshnepy» (R. Chopik, Yuri Lavrinenko, A. Stusenko t al.). The features of the genre interpretation «Aglaya», because the product is perhaps the first attempt at writing yet undeveloped in Ukrainian literature genre story-continuation-story controversy, half-effaced time palimpsest. The article first attempt to submit a detailed analysis of the story Artem Sokol (as opposed to Hnyliovyi's «Valdshnepy») at different levels: spatial (mapped areas in which the action takes place works, the year in which hint topical political events), Scene (author the story is trying to stick to a maximum of style and N. Hvylyovyi recreate some plot threads that will combine story-continued from the destroyed part of the novel) shaped. Thus, the image is already mapped to the old Aglaia her son Dmitri, a new generation; Aglaia with her late father Dmitri Karamazov; traitor and murderer Vovchik friend, his wife and son of Claudia Roller; former peasant Odarka). In the product can be traced and analyzed the eternal problem of fathers and children: the heroes of their parents identify with red past, from which those during the life sought after to get rid of the idea of the revival of a young nation, for which he was punished.

Key words: the story continued, genetically modified genre, dialogue, the story.

Стаття надійшла до редколегії 29.08.2013

УДК 821. 135. 1.09

Марія РЕУТОВА

аспірантка,

Донецький національний університет

ФОРМАНТИ «ТЕАТРУ АБСУРДУ» У ДРАМІ ЮРІЯ КОСАЧА «КОРТЕЗ І БЕЗТАЛАННА»

У статті розглянуто теоретичні положення одного з авангардистських літературних угруповань другої половини ХХ ст. – «театру абсурду», виявлено характерні ознаки цього явища у драмі Юрія Косача «Кортез і безталанна». Аналіз драми в контексті поетики «театру абсурду» здійснено завдяки використанню таких методів: культурно-історичного, структурно-семіотичного, психологічного та біографічного.

Ключові слова: театр абсурду, драма, екзистенціалізм, формалістичні прийоми.

Суспільна свідомість середини ХХ століття позначена болісними пошуками місця людини у світі. Тому поява